

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.9

Галина Лук'янова

Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”,

канд. юрид. наук,

доцент кафедри адміністративного та інформаційного права

lukianova@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-1109-9299

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРАВА У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

<http://doi.org/10.23939/law2020.25.099>

© Лук'янова Г., 2020

У статті досліджено роль та значення основних принципів права у формуванні адміністративного права. Зазначено, що найважливішим завданням сучасного етапу розвитку адміністративного права є правове забезпечення функціонування публічної влади, її органів і службовців, а також форм і методів діяльності на принципах правової держави. В основі такої діяльності лежить механізм впровадження в адміністративно-правову сферу міжнародно-правових та конституційних принципів формальної рівності, свободи, справедливості в рамках забезпечення гарантій реалізації суб'єктивних прав особи при дотриманні інтересів суспільства і держави. Наголошено, що реформування адміністративно-правової сфери можливе тільки на основі зміцнення конституційних засад адміністративного права, розробки загальногалузевих і спеціальних принципів адміністративного права, вдосконалення адміністративних процедур й адміністративного судочинства. Сучасне адміністративне право потребує правових регуляторів, які надають їй стійку єдність та діють у різних умовах і сферах публічного управління – у загальногалузевих правових принципах і положеннях, які узгоджуються з принципами правової держави. Загальновизнано, що принципи слугують теоретико-пізнавальним фундаментом, ціннісним орієнтиром для правотворчості і правозастосування. Вони забезпечують стабільність адміністративного права. Зроблено висновок про те, що принципи з урахуванням позовного порядку адміністративного судочинства (адміністративний позов є вимогою про захист вставленого правопорядку, прав, свобод громадян, організацій і держави від правопорушень у сфері адміністративно-правових (публічних) відносин) покликані допомогти судді вирішити складне подвійне завдання: перевірка законності й обґрунтованості оскаржуваного управлінського акта і з урахуванням цього вирішення адміністративного спору; а при задоволенні позову – захист прав і свобод громадянина, при відмові в позові – підтвердження коректності прийнятого уповноваженими органами відповідного рішення. Подальше реформування адміністративно-правової сфери можливе на основі зміцнення конституційних засад адміністративного права, доктринальної розробки загальногалузевих і спеціальних принципів адміністративного права та процесу.

Тож основним завданням адміністративного судочинства є захист прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин. Цього можна досягти за умови застосування принципів адміністративного судочинства, які виступають гарантіями реалізації його завдань і дотримання процесуальної форми.

Ключові слова: адміністративне право, адміністративне судочинство, принципи права, права людини, законність, конституційні засади, процесуальне право.

Постановка проблеми. Адміністративне право сьогодні є однією з найрозвиненіших і найпотужніших галузей права. Це зумовлено тим, що воно відіграє системоутворювальну роль, охоплює великий і дуже різноманітний нормативний масив, призначений для регулювання різних сфер державного і суспільного життя.

Найважливішим завданням сучасного етапу розвитку адміністративного права є правове забезпечення функціонування публічної влади, її органів і службовців, а також форм і методів діяльності на принципах правової держави. В основі такої діяльності лежить механізм впровадження в адміністративно-правову сферу міжнародно-правових та конституційних принципів формальної рівності, свободи, справедливості в рамках забезпечення гарантій реалізації суб'єктивних прав особи при дотриманні інтересів суспільства і держави.

Більшість вчених-адміністративістів погоджується, що всі адміністративно-правові інститути, що входять і до загальної, і до особливої частини адміністративного права, вимагають розвитку і реформування. Багато в чому це пов'язано з тим, що в сучасний період змінюються уявлення про адміністративне право.

У минулі десятиліття воно ніби концентрувалося у сфері органів державного управління та їхніх актів. Сьогодні правове поле адміністративного права змінилося. Так, для об'єкта сучасного адміністративного права характерним є скорочення обсягу державного управління та збільшення обсягу нормативно-регулювального впливу. Спостерігається зростання питомої ваги функціональних та інших режимів, ініціативи суб'єктів права. Наприклад, адміністративні режими дозволяють вільно діяти суб'єктам права заради збереження публічних інтересів. Помітно зростає значення легалізаційної діяльності, що відображає щораз більшу самостійність суб'єктів господарювання права і стійкі державні вимоги до неї.

Аналіз дослідження проблеми. Питання матеріального та процесуального адміністративного права, формування принципів цієї галузі та реалізації її норм у контексті адміністративної реформи досліджували у своїх працях В. Авер'янов, О. Андрійко, М. Білак, О. Буханевич, В. Вдовічен, І. Коліушко, Р. Мельник, В. Перепелюк, Т. Подорожна, О. Радишевська, М. Смокович, С. Стеценко та інші вчені.

Метою статті є проаналізувати сформовані у доктрині адміністративного права, з урахуванням законодавчих і практичних аспектів, підходи щодо ролі принципів права як основоположних, базових засад регулювання суспільних відносин у сфері публічного адміністрування.

Виклад основного матеріалу. У світлі здійсненої адміністративної реформи зростає значення контрольної діяльності як способу забезпечення і зміцнення законності. Тож можна припустити, що в сучасних умовах адміністративне право покликане виконувати щонайменше такі публічні функції: а) організація і здійснення публічного адміністрування; б) державне регулювання; в) легалізація; г) надання публічних послуг; д) контроль і захист публічних інтересів; е) за безпечення самореалізації прав громадян і юридичних осіб у сфері державного управління.

Під час моделювання адміністративно-правових норм, інститутів і підгалузей влада повинна керуватися такими критеріями: 1) баланс публічних і приватних інтересів; 2) міжнародні стандарти; 3) підзаконність адміністративної нормотворчості; 4) ефективність державного управління тощо.

Реформування адміністративно-правової сфери можливе тільки на основі зміцнення конституційних засад адміністративного права, розробки загальногалузевих і спеціальних принципів адміністративного права, вдосконалення адміністративних процедур й адміністративного судочинства. Так, на думку В. Вдовічена та Т. Подорожної, на жаль, існує “нереалізований потенціал” Конституції України щодо створення адміністративно-процедурної форми здійснення публічного управління [1, с. 64–65]. Справді, сучасне адміністративне право, як жодна інша галузь, потребує правових регуляторів, які надають їй стійку єдність та діють у різних умовах і сферах публічного управління – у загальногалузевих правових принципах і положеннях, які узгоджуються з принципами правової держави. Загальновизнано, що принципи слугують теоретико-пізнавальним фундаментом, ціннісним орієнтиром для правотворчості і правозастосування. Вони забезпечують стабільність адміністративного права.

На жаль, адміністративне право як наука і як галузь права й законодавства не характеризується послідовним застосуванням таких принципів. Адже досі немає чіткого галузевого адміністративного законодавства як узгодженої системи законодавчих актів, відсутні нормативні акти з адміністративних процедур, форм адміністративної діяльності, джерел та інших ключових елементів адміністративного права. Така ситуація багато в чому зумовлена традиційно-догматичним трактуванням принципів у теорії права загалом і в адміністративному праві зокрема. Відомо, що правові принципи здебільшого визначаються як основоположні ідеї, закріплені в законі.

Сам термін “принцип” (лат. *principium*) означає “початок”. Один із фундаментальних дослідників вітчизняної теорії права С. Алексєєв визначає принципи права як виражені в праві вихідні нормативно-керівні начала, що характеризують його зміст, його основи, закріплені в ньому закономірності суспільного життя; як специфічні нормативні утворення, які є носіями інтеграційного у правовій системі, вищим виявом властивих їй нормативних засад [2, с. 75]. Разом з поняттями й категоріями принципи становлять фундамент будь-якої науки, зокрема й правової. Формуючи і встановлюючи основні засади регулювання, принципи створюють базові умови і напрям розуміння духу і букви закону і у правотворчості, і в правозастосуванні.

У правовій науці за різними підставами принципи права поділяють на універсальні, загальні, міжгалузеві, галузеві, окремих інститутів права; публічно-правові та приватноправові; міжнародні та національні, які, своєю чергою, розмежовуються на конституційні і галузеві [3].

У процесуальних галузях права виділяють організаційно-функціональні принципи, що визначають устрій судів і процесу одночасно, та функціональні принципи, які визначають процесуальну діяльність судів й учасників процесу [4, с. 44]. Стосовно, наприклад, судових органів вони допомагають здійснювати правосуддя, давати правильне тлумачення конкретним нормам закону і підзаконних актів, за потреби заповнювати правові прогалини.

Важливе значення в системі принципів адміністративного права мають принципи організації й діяльності органів виконавчої влади [5]. Концентрованим вираженням адміністративно-правового впливу у цій сфері є правові норми й акти. Зараз Конституція України і її норми зайняли пріоритетне місце в загальному обсязі адміністративно-правового регулювання, хоча донедавна переважали підзаконні та відомчі акти. Водночас не варто применшувати значущість останніх і в сучасний період: сьогодні міністерства на основі законів і їхніх норм формують адміністративні регламенти з виконання державних функцій і надання державних послуг. У руслі цієї ж тенденції зростає роль адміністративних договорів й угод. Вони надають гнучкість правовому регулюванню і відображають самостійність суб’єктів адміністративного права.

На жаль, у юридичній науці поки немає єдиного підходу до визначення правових принципів. Наявні в законодавстві перелік і дефініції правових принципів не вирізняються однорідністю, часто наводяться без узагальнювального поняття. Наразі в роботах різних авторів можна відшукати близько двох десятків дефініцій поняття “принцип”. Зокрема, принцип визначають і як першоджерело, і як підставу, і як аксіому, і як постулат, і як передумову знання, і як керівну ідею, і як центральне поняття, і як сполучну ланка між поняттями, і як відправний пункт пояснення, і як вихідне положення теорії, і як вираз необхідності тощо [6, с. 16].

У всякому разі принципи повинні бути тим фундаментом правового регулювання, який робить його передбачуваним і не дозволяє практиці ставати нестабільною з подвійними стандартами в ухваленні рішення. Навпаки, принципи мають спрямовувати практику до більш точної реалізації мети законодавця, закладеної у відповідних нормативно-правових документах, однаковості і повсюдного застосування один раз закладених стандартів, правил і зразків належної поведінки [7, с. 27–33].

Щодо адміністративного права, то науковці пропонують дотримуватися, відповідно до європейських доктрин, жорсткого постулату про необхідність безпосереднього використання правозастосувачами загально визнаних принципів правової держави. Щодо сфери діяльності публічної адміністрації – це: 1) принцип рівності, 2) принцип заборони свавілля, 3) принцип пропорційності, 4) принцип застосування права, 5) принцип заборони формалізму. Що ж стосується загальногалузевих принципів адміністративного права, то буде правильним розглядати їх як універсальні і, по суті, первинні джерела адміністративного права.

Ю. Тихомиров, уточнюючи загальні підходи, пропонує до принципів адміністративного права, що додає стабільності й ефективності його інститутам, зарахувати: принцип забезпечення публічного інтересу, підзаконний характер діяльності суб'єктів, компетентність і чесне використання повноважень і публічної інформації, ієрархічність і підзвітність, спеціалізацію й оперативність, забезпечення прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб, процедурну гарантованість об'єктивного аналізу і вирішення управлінських справ [8, с. 60].

В адміністративно-правовій літературі є різні варіанти переліку і трактування принципів організації й діяльності органів виконавчої влади. На думку низки вчених, до системи принципів організації й діяльності органів виконавчої влади входять: принцип єдності системи органів виконавчої влади; принцип поєднання централізації і децентралізації; принцип законності; принцип самостійності і незалежності виконавчої влади в межах своєї компетенції; принцип розподілу і нормативного встановлення функцій та повноважень; принцип народовладдя (демократизму); принцип відповідальності перед суспільством; принцип професіоналізму та компетенції; принцип гласності (доступність інформації про діяльність виконавчих органів); принцип взаємодії й узгодженого функціонування органів виконавчої влади з органами законодавчої і судової влади; принцип визнання, дотримання і захисту прав і свобод людини та громадянина тощо [9].

Ю. Старілов пропонує розділити принципи організації та функціонування виконавчої влади на дві великі групи: 1) конституційні (соціально-політичні), які встановлені конституцією й обумовлені за змістом конституційно-правовими та іншими законодавчими нормами; 2) організаційні, що характеризують організаційні зв'язки між різними ланками системи державного управління, які виникають у процесі діяльності управлінських органів. До першої групи вчений зараховує такі принципи: участь політичних партій в управлінні; демократизм формування і функціонування виконавчої влади; законність. До другої – принцип розподілу і нормативного встановлення функцій та повноважень; поєднання централізації і децентралізації; принципи галузевого управління, територіального управління, міжгалузевого управління; принцип лінійності і функціональності; принцип колегіальності та єдиноначальності.

Як уже зазначено, об'єкт адміністративно-правового регулювання у сфері виконавчої державної діяльності зараз істотно змінюється. З розвитком адміністративного законодавства, появою нових інститутів, підгалузей права проблема визначення поняття і видів принципів адміністративно-правового регулювання набуває щораз більшої актуальності. Відсутність законодавчого регулювання принципів негативно впливає на їх значення як елемента законодавства. Як один із небагатьох прикладів позитивного вирішення зазначеної проблеми можна розглянути таку підгалузь вітчизняного права, як адміністративно-процесуальне право.

Адміністративно-процесуальний кодекс у зарубіжних країнах – це систематизований законодавчий акт, що містить адміністративно-процесуальні норми, які кодифіковані щодо застосування особливостей матеріальних адміністративних норм, а також з урахуванням правового статусу

суб'єктів, що розглядають справи, і всіх осіб, що є учасниками процесу розгляду справ. Так, Адміністративно-процесуальний кодекс Польщі докладно регламентує порядок ухвалення органами виконавчої влади індивідуальних адміністративних актів стосовно громадян, враховуючи й порядок оскарження таких актів. У США діє кодифікований Закон про адміністративну процедуру, де є положення, які регулюють порядок інформування громадян про діяльність адміністрації, порядок адміністративної нормотворчості і квазісудової діяльності відповідних установ, а також порядок перевірки судом рішень, прийнятих певними установами. Багато штатів у США мають свої закони про адміністративні процедури, прийняті відповідно до Типового штатного закону про таку процедуру [10, с. 50].

В Україні на сьогодні найбільш дотичними до проблематики правового регулювання адміністративних процедур вважаються Закони України “Про звернення громадян” від 02.10.1996 № 393/96-ВР, “Про адміністративні послуги” від 06.09.2012 № 5203-VI, “Про соціальні послуги” від 19.06.2003 № 966-IV, “Про ліцензування видів господарської діяльності” від 02.03.2015 № 222-VIII тощо.

Під адміністративною процедурою пропонується розуміти встановлений чинним законодавством порядок розгляду суб'єктами публічного адміністрування індивідуальних адміністративних справ щодо реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів окремої фізичної та юридичної особи, що завершується прийняттям адміністративного акта. Відповідно, ознаки адміністративної процедури такі: ґрунтується на нормах чинного законодавства; визначає порядок розгляду адміністративних справ; упорядковує повсякденну діяльність суб'єктів публічного адміністрування; спрямована на реалізацію та захист прав, свобод і законних інтересів окремої фізичної та юридичної особи; завершується прийняттям адміністративного акта [11].

Як бачимо, правосуддя має бути доступним для громадян та спрямованим на їхній захист. Україна, як правова держава, захищає права громадян і юридичних осіб головню в судах. Суди, будучи одним із найважливіших інструментів взаємодії суспільства й держави, здійснюють захист прав громадян і юридичних осіб за допомогою судового контролю за діяльністю органів державної влади. В основі цієї діяльності лежать конституційно-правові принципи, що являють собою способи і засоби, спрямовані на вилучення з правотворчої і правозастосовної практики незаконних рішень і дій державних органів і посадових осіб. Судова перевірка законності державної діяльності, результатів адміністративної нормотворчості, встановлення правової якості форм публічного управління є важливою конституційною гарантією. Судовий адміністративний контроль та судовий конституційний контроль, взаємодіючи і доповнюючи один одного, сукупно формують повноцінний механізм захисту держави і суспільства від протиправних юридичних актів, рішень і дій органів публічної влади, посадових осіб.

Саме адміністративне судочинство має змінити юридичну нерівність сторін, що існує в матеріальному адміністративному праві, на процесуальну рівність, яка повинна мати місце в адміністративному судочинстві. Безсумнівно, принцип рівноправності сторін в адміністративному процесі є адекватною складовою змагальності за активної ролі суду. Як наголошує О. Корчинський, специфіка доказування в адміністративному судочинстві полягає в тому, що у справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доведення правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову. Тобто в адміністративних справах запроваджено презумпцію вини відповідача – суб'єкта владних повноважень [12, с. 153].

У статті 7 Кодексу адміністративного судочинства України закріплено основні принципи здійснення правосуддя в адміністративних судах, а саме: 1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом; 4) змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування усіх обставин у справі; 5) гласність і відкритість адміністративного процесу; 6) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду; 7) обов'язковість судових рішень [13].

Висновки. Зазначені принципи з урахуванням позовного порядку адміністративного судочинства (адміністративний позов є вимогою про захист вставленого правопорядку, прав, свобод громадян, організацій і держави від правопорушень у сфері адміністративно-правових (публічних) відносин) покликані допомогти судді вирішити складне подвійне завдання: перевірка законності й обґрунтованості оскаржуваного управлінського акта і з урахуванням цього вирішення адміністративного спору; а при задоволенні позову – захист прав і свобод громадянина, при відмові в позові – підтвердження коректності прийнятого уповноваженими органами відповідного рішення.

Викладене дає змогу резюмувати: подальше реформування адміністративно-правової сфери можливе на основі зміцнення конституційних засад адміністративного права, доктринальної розробки загальногалузевих і спеціальних принципів адміністративного права та процесу. Тож основним завданням адміністративного судочинства є захист прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин. Цього можна досягти за умови застосування принципів адміністративного судочинства, які виступають гарантіями реалізації його завдань і дотримання процесуальної форми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вдовічен В. А., Подорожна Т. С. Ціннісні виклики адміністративно-процедурного законодавства. *Право України*. 2019. № 5. С. 63–79.
2. Алексеев С. С. Общая теория права. Москва: Проспект, 2008. 565 с.
3. Погребняк С. П. Основоположні принципи права: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01 “*Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень*” / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2009.
4. Овчаренко О. М. Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: монографія. Харків: Право, 2008. 304 с.
5. Максименцева Н. Співвідношення принципів адміністративного права та принципів державного управління. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 115–118.
6. Авер'янов В. Б. Вибрані наукові праці / упор.: О. Ф. Андрійко (кер. кол.), В. П. Нагребельний, Л. Є. Кисіль, Ю. С. Педько, В. А. Дерезь, А. А. Пухтецька, А. В. Кірмач, Л. В. Люлька; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, О. Ф. Андрійко. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. 448 с.
7. Экштайн К. Основные права и свободы: учеб. пособие для вуз. Москва: NOTA BENE, 2004. 496 с.
8. Тихомиров Ю. А. Административное право и процесс: полный курс. 2 изд., доп. и перераб. Москва: Изд. Тихомирова М. Ю., 2005. 1150 с.
9. Адміністративне право України: навч. посіб. / В. В. Галунько, В. І. Курило, С. О. Короед, О. Ю. Дрозд, І. В. Гиренко, О. М. Єщук, І. М. Риженко, А. А. Іванишук, Р. Д. Саунін, І. М. Ямкова; за ред. проф. В. В. Галунька. Херсон: Гринь Д. С., 2015. Т. 1. Загальне адміністративне право. 180 с.
10. Баклан О. Закордонний досвід щодо провадження за зверненнями громадян до органів виконавчої влади. *Юридичний вісник*. 2007. № 1. С. 50–54. URL: http://law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2007/statna_n1_2_2007/Baklan_50.pdf (дата звернення: 20.01.2020).
11. Стеценко С. Адміністративні процедури: поняття, ознаки, класифікація. *Публічна служба і адміністративне судочинство: здобутки і виклики: зб. матер. I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5–6 лип. 2018 р.)*. Київ, 2018. С. 393–396.
12. Корчинський О. Принципи адміністративного судочинства як основа захисту прав людини і громадянина. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Юридичні науки*. 2017. № 876. С. 151–156.
13. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон від 06.07.2005 № 2747-IV. База даних “*Законодавство України*” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 20.01.2020).

REFERENCES

1. Vdovichen V. A., Podorozhna T. S. *Tsinnisni vyklyky administratyvno-protsedurnoho zakonodavstva* [Value Challenges of Administrative Procedural Legislation]. Pravo Ukrainy. 2019. No. 5. S. 63–79.
2. Alekseev S. S. *Obshhaja teorija prava* [General Theory of Law]. Moskva, 2008.
3. Pohrebniak S. P. *Osnovopolozhni pryntsyyp prava* [Fundamental principles of law]: dys. ... d-ra yuryd. nauk: spets. 12.00.01 “*Teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen*” / Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Ya. Mudroho. Kharkiv, 2009.
4. Ovcharenko O. M. *Dostupnist pravosuddia ta harantii yoho realizatsii* [Access to justice and guarantees for its implementation]: monohrafiia. Kharkiv: Pravo, 2008. 304 s.
5. Maksimentseva N. *Spivvidnoshennia pryntsyypiv administratyvnoho prava ta pryntsyypiv derzhavnoho upravlinnia* [Correlation of principles of administrative law and principles of public administration]. Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo. 2017. No. 5. S. 115–118.
6. Aver'ianov V. B. *Vybrani naukovy pratsi* [Selected scientific works] / upor.: O. F. Andriiko (ker. kol.),

V. P. Nahrebelnyi, L. Ye. Kysil, Yu. S. Pedko, V. A. Derets, A. A. Pukhtetska, A. V. Kirmach, L. V. Liulka; za zah. red. Yu. S. Shemshuchenka, O. F. Andriiko. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2011. 448 s. 7. Jekshtajn K. *Osnovnye prava i svobody* [Fundamental rights and freedoms]: ucheb. posobie dlja vuz. Moskva: NOTA BENE, 2004. 496 s. 8. Tihomirov Ju. A. *Administrativnoe pravo i process* [Administrative Law and Process]: polnyj kurs. 2 izd., dop. i pererab. Moskva: Izd. Tihomirova M. Ju., 2005. 1150 s. 9. *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]: navch. posib. / V. V. Halunko, V. I. Kurylo, S. O. Koroiied, O. Yu. Drozd, I. V. Hyrenko, O. M. Yeshchuk, I. M. Ryzhenko, A. A. Ivanyshchuk, R. D. Saunin, I. M. Yamkova; za red. prof. V. V. Halunka. Kherson: Hrin D. S., 2015. T. 1. Zahalne administrativne pravo. 180 s. 10. Baklan O. *Zakordonnyi dosvid shchodo provadzhennia za zvernenniamy hromadian do orhaniv vykonavchoi vlady* [Overseas experience in applying to the executive authorities for citizens' appeals]. Yurydychni visnyk. 2007. No. 1. S. 50–54. 11. Stetsenko S. *Administrativni protsedury: poniattia, oznaky, klasyfikatsiia* [Administrative procedures: concepts, features, classification]. Publichna sluzhba i administrativne sudochynstvo: zdobutky i vyklyky: zb. mater. I Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 5–6 lyp. 2018 r.). Kyiv, 2018. S. 393–396. 12. Korchynskiy O. *Pryntsypy administrativnoho sudochynstva yak osnova zakhystu prav liudyny i hromadianyna* [Principles of administrative justice as the basis for the protection of human and citizen's rights]. Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". Yurydychni nauky. 2017. No. 876. S. 151–156. 13. *Kodeks administrativnoho sudochynstva Ukrainy* [Code of Administrative Procedure of Ukraine]: Zakon vid 06.07.2005 No. 2747-IV. Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / VR Ukrainy.

Дата надходження: 31.01.2020 р.

Галина Лукьянова

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ПРИНЦИПОВ ПРАВА В ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОГО АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА

В статье исследована роль и значение основных принципов права в формировании административного права. Отмечено, что важнейшей задачей современного этапа развития административного права является правовое обеспечение функционирования публичной власти, ее органов и служащих, а также форм и методов деятельности на принципах правового государства. В основе такой деятельности лежит механизм внедрения в административно-правовую сферу международно-правовых и конституционных принципов формального равенства, свободы, справедливости в рамках обеспечения гарантий реализации субъективных прав личности при соблюдении интересов общества и государства. Отмечено, что реформирование административно-правовой сферы возможно только на основе укрепления конституционных основ административного права, разработки общеотраслевых и специальных принципов административного права, совершенствования административных процедур и административного судопроизводства. Современное административное право требует правовых регуляторов, которые придают ей устойчивую единство и действуют в различных условиях и сферах публичного управления – в общеотраслевых правовых принципах и положениях, которые согласуются с принципами правового государства. Общеизвестно, что принципы служат теоретико-познавательным фундаментом, ценностным ориентиром для правотворчества и правоприменения. Они обеспечивают стабильность административного права. Сделан вывод о том, что принципы с учетом искового порядке административного судопроизводства (административный иск является требованием о защите вставленного правопорядка, прав, свобод граждан, организаций и государства от правонарушений в сфере административно-правовых (публичных) отношений) призваны помочь судье решить сложную двойную задачу : проверка законности и обоснованности обжалуемого управленческого акта и с учетом этого решения административного спора; а при удовлетворении иска – защита прав и свобод гражданина, при отказе в иске – подтверждение корректности принятого уполномоченными органами соответствующего решения. Дальнейшее реформирование административно-правовой сферы возможно на основе укрепления конституционных основ административного права, доктринальной разработки общеотраслевых и специальных принципов административного права и процесса. Поэтому основной задачей административного судопроизводства является защита прав и свобод человека и гражданина, законных интересов юридических лиц в сфере публично-правовых отношений. Этого можно

достичь при условии применения принципов административного судопроизводства, которые выступают гарантиями реализации его задач и соблюдения процессуальной формы.

Ключевые слова: административное право, административное судопроизводство, принципы права, права человека, законность, конституционные принципы, процессуальное право.

Halyna Lukianova

Docent of the Department of Administrative and Information Law
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovation education
Lviv Polytechnic National University

D.Law

lukianova@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-1109-9299

THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE PRINCIPLES OF LAW IN THE FORMATION OF MODERN ADMINISTRATIVE LAW

The article examines the role and importance of the basic principles of law in the formation of administrative law. It is noted that the most important task of the modern stage of the development of administrative law is the legal provision of the functioning of public authorities, their bodies and employees, as well as forms and methods of activity on the principles of the rule of law. The basis of such activity is the mechanism of introduction into the administrative and legal sphere of international legal and constitutional principles of formal equality, freedom, justice within the framework of ensuring guarantees of realization of subjective rights of a person while respecting the interests of society and the state. It was emphasized that the reform of the administrative-legal sphere is possible only on the basis of strengthening of the constitutional principles of administrative law, development of general and special principles of administrative law, improvement of administrative procedures and administrative justice. Modern administrative law needs legal regulators who give it a consistent unity and operate in different conditions and spheres of public administration – in the general legal principles and provisions that are consistent with the rule of law. It is generally recognized that the principles serve as a theoretical and cognitive foundation, a valuable benchmark for lawmaking and enforcement. They ensure the stability of administrative law. It is concluded that the principles based on the lawsuit of administrative justice (an administrative lawsuit is a requirement to protect the inserted law and order, rights, freedoms of citizens, organizations and the state from offenses in the field of administrative-legal (public) relations) are intended to help the judge to solve complex double cases : verification of the legality and validity of the disputed management act and taking into account this resolution of the administrative dispute; and in the case of satisfaction of the claim – protection of the rights and freedoms of the citizen, in case of refusal of the claim – confirmation of the correctness of the decision taken by the authorized bodies. Further reform of the administrative and legal sphere is possible on the basis of strengthening the constitutional principles of administrative law, doctrinal development of general and special principles of administrative law and process. Therefore, the main task of administrative justice is to protect the rights and freedoms of man and citizen, the legitimate interests of legal persons in the field of public-legal relations. This can be achieved by applying the principles of administrative justice, which are the guarantees of the realization of its tasks and compliance with the procedural form.

Key words: administrative law, administrative justice, principles of law, human rights, legality, constitutional principles, procedural law.